

ЗАТВЕРДЖЕНО
Методичною радою
університету
від 26.02.2020
(протокол №5)

Силабус
навчальної дисципліни
«Основи нейропсихологічної діагностики та корекції»
2020-2021 навчальний рік

Освітня програма «Здоров'я людини. Фізична реабілітація.»
Спеціальність 014 Середня освіта (Здоров'я людини)
Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка
Рівень вищої освіти перший

Викладач (і)	Ольга СЕРБОВА
Посилання на сайт	http://bdpu.org/faculties/fdsso/structure-fdsso/kaf-psychology/composition-kaf-psychology/serbova/
Контактний тел.	066 2285565
Е-mail викладача:	serbova_olha@ukr.net
Графік консультацій	понеділок, п'ятниця 14.35

Обсяг курсу на поточний навчальний рік:

Кількість кредитів/ годин	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	звітність
4/120	16/6	14/4	90/110	залік

Семестр: осінній

Мова навчання: українська

Ключові слова: вищі психічні функції (ВПФ), локальні ураження мозку, дизонтогенез, клінічне нейропсихологічне дослідження, нейропсихологічні синдроми, нейропсихологічна корекція.

Мета та предмет курсу: Метою викладання навчальної дисципліни «Основи нейропсихологічної діагностики та корекції» є оволодінні студентами знаннями про закономірності становлення, динамічну організацію і вікові особливості ВПФ, їх взаємозумовлюючий вплив у забезпеченні інтегративної психічної діяльності та знаннями про психологічні методи діагностики локальних уражень мозку.

Предмет: основні принципи побудови мозку, методи клінічного нейропсихологічного дослідження, нейропсихологічні синдроми порушення головного мозку.

Зміст курсу:

Змістовий модуль 1.

Нейропсихологічний підхід до розуміння дефекту

Тема 1. Вплив наукових здобутків нейропсихології на розуміння дизонтогенезу

Предмет, завдання і методи нейропсихології. Основні напрямки нейропсихології на сучасному етапі. Історія розвитку уявлень про локалізацію психічних функцій в мозку. Сучасні напрямки нейропсихології: нейросеміотика, нейролінгвістика, нейропсихологія клінічна, нейропсихологія експериментальна, нейропсихологія когнітивна, нейропсихологія середовища, нейропсихологія реабілітаційна, нейропсихологія психофізіологічна, нейропсихологія дитячого віку, нейропсихологія індивідуальних відмінностей (в нормі), психофізіологічне прямок і ін. Особливості розладів ВПФ при ураженні мозку залежно від віку. Метод синдромного аналізу. Моделі психолого-педагогічного супроводу дизонтогенезу. Нозологічний тезаурус. Синдромний міждисциплінарний підхід вирішення проблеми дизонтогенезу. Єдність нейропсихосоматичних і біосоціокультурних механізмів розвитку.

Тема 2. Теоретичні основи нейропсихологічного супроводу процесів розвитку

Понятійно-категоріальний апарат нейропсихології. Методологічні передумови теорії системної динамічної локалізації вищих психічних функцій. Концепція О. Р. Лурія системної динамічної локалізації вищих психічних функцій (ВПФ) Основні поняття теорії системної динамічної локалізації вищих психічних функцій: «функція», «локалізація», «симптом», «синдром», «фактор», «синдромний аналіз». Метод заміщаючого онтогенезу (МЗО) як нейропсихологічна технологія. Інваріантний комплекс етапів (діагностика – профілактика – корекція – реабілітація – прогноз) психолого-педагогічного супроводу дітей із різними типами розвитку: від варіантів нормативного і грубих форм патологічного.

Змістовий модуль 2.

Базові поняття нейропсихології

Тема 3. Формування мозкової організації психічних процесів в онтогенезі

Анатомічні принципи організації мозку. Загальна структурно-функціональна модель роботи мозку як субстрату психічної діяльності. Проблема міжпівкульної асиметрії мозку і міжпівкульної взаємодії. Мозкова організація гностичних, праксичних та символічних функцій. Первинні, вторинні й третинні

поля кори. Мозкова організація мовлення. Причини та види порушень вищих психічних функцій.

Тема 4. Концепція трьох функціональних блоків мозку (ШФБМ) О.Р. Лурія
Схема уявлень зв'язку функцій мозку, їх улаштуваність за ієрархічним принципом, їх співвідношення зі структурами мозку(О.Р. Лурія). Три взаємопов'язаних структурно-функціональних блоки: I блок – енергетичний; II блок – інформаційний; III блок – регуляторний. Структура, функції блоків у здійсненні психічних функцій. Узгодженість роботи усіх трьох блоків - умова нормального розвитку. Уявлення про структуру (компоненти) психічної діяльності, яку можна співвіднести з моделлю трьох блоків О.Р.Лурії наступним чином: I блок забезпечення формування мотиваційних утворень, II – реалізація програми діяльності, III – створення програми діяльності та здійснення поточного та підсумкового контролю. Три блоки дефіцитарності діяльності мозку: I блок – дефіцитарність глибинних структур мозку; II блок – дефіцитарність задніх відділів мозку; блок III – дефіцитарність лобних структур мозку.

Змістовий модуль 3.

Нейропсихологічна синдромологія дизонтогенезу

Тема 5. Фактор – одиниця синдромного нейропсихологічного аналізу

Проблема фактора в нейропсихології. Нейропсихологічний фактор як поняття, що відображає принцип роботи різних структурно-функціональних одиниць мозку, що включає в себе топічний, нейрофізіологічний і психологічний рівні аналізу. Співвідношення понять «симптом», «синдром» і «фактор» в нейропсихології. Нейропсихологічна кваліфікація симптому на основі виявлення фактора, пов'язаного з колом ураженням мозку. Значення для діагностики та реабілітації.

Тема 6. Функціональна несформованість різних відділів мозку

Функціональна несформованість префронтальних (лобових) відділів мозку. Функціональна несформованість лівої скроневої області. Функціональна несформованість міжпівкульних взаємодій транскортікального рівня (мозолистого тіла). Функціональна несформованість правої півкулі. дефіцитарність підкіркових утворень (базальних ядер) мозку; 2) дефіцитарність стовбурових утворень мозку, дисгенетичний синдром; 3) атипія психічного розвитку.

Змістовий модуль 4.

Нейропсихологія дитячого віку

Тема 7. Закономірності та принципи нейропсихології дитячого віку

Базові закономірності нейропсихології дитячого віку. Формування міжпівкульної взаємодії в онтогенезі. Виявлення дитячої мозкової дисфункції.

Тема 8. Принципи і процедура синдромного аналізу

Нейропсихологічний синдром. Синдромний аналіз порушень. Системний аналіз ВПФ – аналіз взаємозв'язків, мета – виокремлення механізмів та причин труднощів та дефектів. Положення синдромного аналізу. Перше положення синдромного аналізу. Якісна кваліфікація порушень психічних функцій. Друге положення синдромного аналізу. Аналізу і зіставлення первинних порушень, безпосередньо пов'язаних з порушеним фактором, і вторинних розладів, які виникають за законами системної організації функцій. Третє положення синдромного аналізу. Вивчення складу не тільки порушених, але і підлягаючих зберіганню вищих психічних функцій.

Змістовий модуль 5.

Нейропсихологічна діагностика та консультація

Тема 9. Збір амнестичних даних, клінічна бесіда

Загальна схема нейропсихологічного дослідження. Організація та особливості проведення нейропсихологічного дослідження в дитячому віці. Амнестичні дані, клінічна бесіда. Встановлення контакту з дитиною.

Тема 10. Методи нейропсихологічного дослідження

Основні завдання НП діагностики дитячого віку. Організація та особливості проведення нейропсихологічного дослідження в дитячому віці. Процедура проведення нейропсихологічного дослідження. Аналіз дефекту та постановка топічного діагнозу (загальна схема). Побудова нейропсихологічного висновку та корекційних програм.

Змістовий модуль 6.

Нейропсихологія просторових уявлень

Тема 11. Нейропсихологічний підхід до аналізу просторових уявлень

Просторові уявлення: - орієнтації у просторі відносно до власного тіла; - орієнтація у просторі; - орієнтації на площині. Особливості розвитку просторових уявлень у дітей. Розвиток навичок просторового орієнтування.

Тема 12. Методи нейропсихологічного дослідження та формування просторових уявлень

Методика формування навичок просторового орієнтування у дітей. Дидактичне забезпечення формування просторових уявлень у дітей дошкільного віку. Організація розвивального середовища для розвитку просторових уявлень та формування навичок просторового орієнтування

Змістовий модуль 7.

Нейропсихологія процесу саморегуляції

Тема 13. Нейропсихологічний аналіз порушень довільної та мимовільної саморегуляції

Основні підходи до вивчення проблеми саморегуляції Структура саморегуляції діяльності
Порушення довільної регуляції вищих психічних функцій і поведінки в цілому. Психологічні механізми саморегуляції в структурі навчальної діяльності
Основні характеристики пізнавальних процесів, як функціональних механізмів саморегуляції
Порушення довільної регуляції слухового сприйняття
Порушення довільної регуляції інтелектуальної діяльності Інтелектуальна персеверация

Тема 14. Нейропсихологічні методи формування довільної та мимовільної саморегуляції

Методика формування довільної та мимовільної саморегуляції у дітей. Дидактичне забезпечення формування довільної та мимовільної саморегуляції у дітей дошкільного віку. Організація розвивального середовища для розвитку довільної та мимовільної саморегуляції

Змістовий модуль 8. Основи нейропсихологічної корекції

Тема 15. Методологічна основа нейропсихологічної корекції

Індивідуальна програма корекційно-розвиваючого навчання для конкретної дитини. Прийоми і методи корекції для роботи з кожним функціональним блоком. Формуванню міжпівкульної взаємодії, Метод заміщаючого онтогенезу, створений і апробований А.В. Семенович на основі методології О.Р.Лурії – Л.С.Цветкової.

Тема 16. Стратегія корекційного процесу відповідно нейропсихологічного синдрому дитини

Відбір, адаптація та використання корекційно-розвивальних стратегій та матеріалів до потреб дитини. Спланований і послідовний психолого-педагогічний вплив на взаємопов'язані компоненти: дитина, її родина та зовнішнє середовище, з опорою на їх ресурси та зворотний зв'язок. Оцінка ефективності психолого-педагогічного впливу.

Методи навчання:

Методи: метод порівняння застосовується для порівняння різних версій, концепцій, моделювання проблемних професійних ситуацій.

Наочні методи: методи ілюстрації (за допомогою таблиць, карт, схем); метод демонстрації застосування діагностичних методик, презентації Microsoft Power Point, демонстрація окремих схем, таблиць, відеороликів, документальних фільмів, додатки мобільних телефонів для вивчення та практичного опанування інтернет-ресурсів.

Політика курсу (особливості проведення навчальних занять):

Лекції передбачають виклад основних програмних тем навчальної дисципліни, формування у студентів базових наукових понять і уявлень щодо загальних принципів і методичних вимог побудови корекційних програм, технологій корекційної роботи.

Вивчення курсу передбачає проведення практичних занять, зміст та структура яких дозволяє стимулювати самостійну пошукову діяльність студентів. На практичних заняттях студенти опрацьовують різноманітні методи нейропсихологічної діагностики та корекції, які використовуються в роботі з дітьми з обмеженими можливостями здоров'я.

Під час самостійної роботи здобувачі опрацьовують лекційний матеріал, джерела літератури із запланованих тем, готують реферати та доповіді до семінарських занять, виконують завдання викладача у формі розв'язання практичних задач. Перевага надається проблемно-орієнтованому навчанню, самонавчанню, навчанню через різні види практик, навчанню на основі організації досліджень.

Здобувачам надаються індивідуальні консультації в позанавчальний час.

Технічне й програмне забезпечення/обладнання, наочність: Освітній процес відбувається за змішаним навчанням та (або) з використанням технологій дистанційного навчання на базі освітніх дистанційних платформ та сервісів, для яких можна використовувати Moodle, Zoom, будь-які додатки від Google. Навчально-методичні матеріали до курсу «Основи нейропсихологічної діагностики та корекції» розміщені на сайті університету, на сторінці кафедри, в Moodle.

Наочність – схеми, таблиці, діагностичні бланки, презентації, ілюстративні матеріали до курсу. Практичний матеріали (техніки, вправи) до курсу.

Система оцінювання та вимоги:

Поточний та семестровий контроль за умов змішаного навчання та (або) з використанням технологій дистанційного навчання може проводитися на базі освітніх дистанційних платформ та сервісів, для яких можна використовувати Moodle, Zoom, будь-які додатки від Google.

Уніфікована система оцінювання та нарахування балів

Поточний контроль є обов'язковим заходом контролю здобувачів вищої освіти. Основним його завданням є оцінка рівня підготовленості здобувачів вищої освіти до виконання конкретної роботи, повноти та якості засвоєння здобувачами навчального матеріалу за темами, змістовими модулями навчальної дисципліни та виконання індивідуальних завдань відповідно до робочої програми навчальної дисципліни. Поточний контроль здійснюється викладачами впродовж семестру. Кількість отриманих балів з кожного виду навчальних робіт за різними формами поточного контролю виставляється здобувачам вищої освіти у журнал академічної групи після кожного контрольного заходу.

Поточний контроль може проводитися у формі фіксованих виступів здобувачів при обговоренні теоретичних питань (з науковими повідомленнями, рефератами), письмового експрес-контролю, перевірки конспектів занять, розв'язання та моделювання професійно зорієнтованих ситуацій, підготовки творчих проєктів, а також у формі тестування. Нарахування рейтингових балів за формами поточного контролю здійснюється за такими *критеріями оцінювання* як: повнота та логічність знань, володіння понятійним апаратом, вміння аргументувати та робити власні висновки; враховується характер відповідей на поставлені питання (чіткість, лаконічність, логічність, послідовність тощо); глибина знань, їх зв'язок з практикою, інтегрування з суміжними дисциплінами; вміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язання практичних задач, вміння планувати діяльність відповідно до програмових вимог, добирати ефективні методи та прийоми відповідно до поставлених завдань, творчо підходити до розв'язання професійно зорієнтованих ситуацій.

Шкала нарахування рейтингових балів

№ п/п	Види робіт	Кількість балів
1	Рейтингове оцінювання курсу аудиторних занять та самостійної роботи:	
1.1	Підготовка фіксованого виступу	1-5 балів
1.2	Участь у обговоренні питань плану аудиторних занять	1-5 балів

1.3	Використання додаткових літературних джерел, анотації статей	1-5 балів
1.4	Підготовка реферату	1-5 балів
1.5	Підготовка наукового повідомлення	1-5 балів
1.6	Самостійне опрацювання окремих питань	1-5 балів
1.7	Тестування	1-5 балів
1.8	Перевірка зошита (конспектів)	1-5 балів
2	Форми модульного контролю:	
2.1	Глибоке розкриття всіх питань	5 балів
2.2	Повна, коротка відповідь	4 бали
2.3	Коротка відповідь з кількома помилками	3 бали
2.4	Неповна відповідь	2 бали
2.5	Неповна відповідь зі значною кількістю недоліків	1 бал
2.6	Незадовільна відповідь	0 балів
2.7	Модульна контрольна робота	40 балів
3	Штрафні бали:	
3.1	За відсутність на аудиторних заняттях	мінус 2 бали
3.2	Неготовність до аудиторних заняття	мінус 3 бали

Форми і зміст поточного контролю з кожного змістового модуля визначаються викладачем в навчально-методичному забезпеченні.

Мінімальний прохідний бал допускання до заліку 25.

Форма і терміни семестрового контролю визначаються робочим навчальним планом спеціальності і включає семестровий заліку в обсязі навчального матеріалу, передбаченого її робочою програмою.

Максимальна кількість балів, що нараховується за підсумкову атестацію (залік) 50 балів.

Максимальна кількість балів, що нараховується за підсумкову атестацію (диференційований залік) 50 балів.

Критеріями оцінювання є:

Бали	Критерії оцінювання
«Відмінно» 40 – 50	Відповіді, в яких навчальний матеріал відтворюється в повному обсязі, відповідь правильна, обґрунтована, логічна, містить аналіз і систематизацію, зроблені аргументовані висновки. Спостерігається глибоке володіння матеріалом, здобувач висловлює власне ставлення до альтернативних міркувань з конкретної проблеми, проявляє вміння самостійно та аргументовано викладати матеріал. Практичне завдання виконане правильно, як з використанням типового алгоритму, так і за самостійно розробленим алгоритмом.
«Добре» 15 – 39	Відповіді, в яких відтворюється значна частина навчального матеріалу. Здобувач виявляє знання і розуміння основних положень з навчальної дисципліни, певною мірою може аналізувати матеріал, порівнювати та робити висновки. Питання висвітлює повно, висвітлення їх завершене висновками, виявлене вміння аналізувати факти й події, а також виконувати навчальні завдання. У відповідях допущені несуттєві помилки, в усних відповідях – неточності, деякі незначні помилки, має місце недостатня аргументованість при викладенні матеріалу, нечітко виражене ставлення слухача до фактів.
«Задовільно» 1 – 14	Відповіді, в яких відтворюються основні положення навчального матеріалу на рівні запам'ятовування без достатнього розуміння; здобувач у цілому оволодів суттю питань з даної теми, виявляє знання матеріалу, навчальної літератури, намагається аналізувати факти й події, робити висновки. Але дає неповні відповіді на запитання, припускається грубих помилок при висвітленні теоретичного матеріалу. У практичних завданнях припущені несуттєві помилки.

Розподіл балів за змістовим модулем

№	Форми роботи	Кількіст	Екзамен	Загальна

заліко- вого кре-диту та змістово го модуля	№ теми	Відповіді (усні та письмові)		Самостій на робота		Модульн ий контрол ь		ь балів за модулі		або залік		кількість балів	
			Фак- тично		Фак- тично		Фак- тично	50	Фак- тичн о	50	Фак- тичн о	100	Фак- тичн о
Кредит I	1	5		5		5		25					
	2	5		5									
ЗМ I	3	5		5		5		25					
	4	5		5									
ЗМ II	5	5		5		5		25					
	6	5		5									
Кредит II	7	5		5		5		25					
	8	5		5									
ЗМ III	9	5		5		5		25					
	10	5		5									
ЗМ IV	11	5		5		5		25					
	12	5		5									
Кредит III								50					
ЗМ V													
ЗМ VI													
Кредит								50					

IV													
ЗМ VII	13	5		5		5		25					
	14	5		5									
ЗМ VIII	15	5		5		5		25					
	16	5		5									
Всього								50		50		100	

Підсумкова оцінка

За підсумками навчання за один семестр здобувач вищої освіти може отримати 100 балів. Підсумкова кількість балів визначається за формулою:

$$m = \frac{3K_1 + 3K_2 + 3K_3 + 3K_4}{n} + 50 = 100$$

де m – кількість набраних балів за вивчений курс;

n – кількість залікових кредитів;

50 балів – залік.

Загальна кількість балів за вивчений курс обчислюється таким чином: підраховується кількість балів, набраних під час поточного контролю за всіма заліковими кредитами, та ділиться на загальну кількість кредитів (визначається середній арифметичний бал). Потім до отриманого показника додаються бали, набрані під час заліку.

Відповідність підсумкових рейтингових оцінок у балах оцінкам за національною шкалою

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою		Оцінка шкалою ЄКТС
	Для підсумкового семестрового контролю, що включає екзамен, курсову роботу, практику	Для підсумкового семестрового контролю, що включає залік	Для всіх видів підсумкового контролю
90-100	відмінно	зараховано	A (відмінно)

78-89	добре		В (добре)
65-77	добре		С (добре)
50-64	задовільно		DE (задовільно)
35-49	незадовільно	не зараховано	FX (незадовільно) з можливістю повторного складання
1-34	незадовільно		F (незадовільно) з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Форма підсумкового контролю: залік

Список рекомендованих джерел (наскрізна нумерація)

Основні:

1. Актуальные проблемы нейропсихологии детского возраста / Л. С. Цветкова, А. В. Семенович, С. Н. Котягина и др / Под ред. Л. С. Цветковой. – 2-е изд., испр. – М. : Издательство Московского психолого-социального института; Воронеж: Издательство НПО «МОДЭК», 2006. – 296 с.
2. Атлас. Нервная система человека. Строение и нарушения / под ред. В.М. Астапов, Ю.В. Микадзе. – М., 2001.
3. Визель Т. Г. Основы нейропсихологии / Т.Г. Визель. – М. : В. Секачев, 2016. – 264 с.
4. Галецька І.І. Основи нейропсихології : навч. посіб. / І.І. Галецька. – Львів, 2003.
5. Глозман Ж. М. Нейропсихологическое обследование: качественная и количественная оценка данных / Ж. М. Глозман. – М. : Смысл, 2012. – 264 с.
6. Корнев А. Н. Основы логопатологии детского возраста: клинические и психологические аспекты / А. Н. Корнев. – СПб. : Речь, 2006. – 380 с.
7. Лурия А.Р. Современная нейропсихология / А.Р. Лурия; Под ред. Е.Д. Хомской, Л.С. Цветковой, Б.В. Зейгарник. – М., 2006. – 411 с.
8. Николаенко Н. Н. Современная нейропсихология / Н. Н. Николаенко. – СПб. : Речь, 2013. – 267 с.

9. Практическая нейропсихология. Опыт работы с детьми, испытывающими трудности в обучении / Под ред. Ж. М. Глозман. – М. : Генезис, 2016. – 336 с.
10. Семенович А.В. Введение в нейропсихологию детского возраста / А.В. Семенович. – М.: Генезис, 2008. – 319 с.
11. Семенович А.В. Нейропсихологическая диагностика и коррекция в детском возрасте : Учебное пособие для высших учебных заведений / А.В. Семенович. – М., 2002.
12. Чабан О. С. Нейропсихологія / О. С. Чабан, М. М. Гуменюк, В. А. Вербенко. – Тернопіль : ТДМУ «Укрмедкнига, 2008. – 92 с.

Додаткові:

13. Астапов В. М. Коррекционная педагогика с основами нейро- и патопсихологии / В. М. Астапов.– М. : МПСИ ; Воронеж : МОДЭК, 2010. – 232 с.
14. Ахутина Т. В. Преодоление трудностей учения: нейропсихологический подход / Т. В. Ахутина, Н. М. Пылаева. – СПб. : Питер, 2008. – 320 с.
15. Глозман Ж.М. Количественная оценка данных нейропсихологического обследования / Ж.М. Глозман. – М., 1999.
16. Голдберг Э. Управляющий мозг. Лобные доли, лидерство и цивилизация / Э. Голдберг. – М., 2003.
17. Дойдж Н. Пластичность мозга. Потрясающие факты о том, как мысли способны менять структуру и функции нашего мозга / Норман Дойдж. – М.: Эксмо, 2011. – 344 с.
18. Ефимов О. И. Педагогика, изменяющая мозг. Диалоги невролога и логопеда о развитии детей / О. И. Ефимов, В. Л. Ефимов. – М.-СПб. : ДИЛЯ, 2013. – 288 с.
19. Зимняя И. А. Лингвopsихология речевой деятельности / И. А. Зимняя. – М. : МПСИ, Воронеж : МОДЭК, 2001. – 432 с
20. Клінічна психологія : словник-довідник / авт.-уклад. С. В. Діденко. – К. : Академвидав, 2012. – 320 с.
21. Ковшиков В. А. Психолінгвістика. Теорія речової діяльності / В. А. Ковшиков, В. П. Глухов – М. : Аст-Астрель, 2007. – 224 с.
22. Комплексная коррекция трудностей обучений в школе / Под ред. Ж. М. Глозман, А. Е. Соболевой. – М. : Смысл, 2014. – 544 с.
23. Корсакова Н. К. Клиническая нейропсихология / Н. К. Корсакова, Л. И. Московичюте. – М. : Академия, 2003. – 144 с.
24. Лурия А. Р. Нейропсихология и проблемы обучения в общеобразовательной школе / А. Р. Лурия, Л. С. Цветкова. – М.: Изд-во МПСИ, Воронеж: НПО «МОДЭК», 2008. – 64 с.

25. Методы нейропсихологической диагностики / Вассерман Л.И., Дорофеева С.А., Меерсон Я.А. – СПб., 1997.
26. Максименко М.Ю. Пособие для практических занятий по нейропсихологической диагностике / М.Ю. Максименко, М.С. Ковязина. – М., 1998.
27. Марцинковская Т.Д., Марютина Т.М., Стефаненко Т.Г. та ін. Психологія розвитку: підручник для студ. вищ. психол. навч. закладів / за ред. Т. Д. Марцинковський. - 3-е изд., Стер. - М.: Видавничий центр «Академія». - 528 с., 2007
28. Нейропсихологический анализ межполушарной асимметрии мозга / Под ред. Е.Д. Хомской. – М., 1985.
29. Нейропсихологическая диагностика, обследование письма и чтения младших школьников. – Изд. 2-е, испр. и доп. / Под общ. ред. Т. В. Ахутиной, О. Б. Иншаковой. – М. : В. Секачев, 2016. – 132 с.
30. Хрестоматия по нейропсихологии / Под ред. Е.Д. Хомской. – М. : Российское психологическое общество, 1999. – 526 с.
31. Цветкова Л. С. Нейропсихологическая реабилитация больных : речь и интеллектуальная деятельность / Л.С. Цветкова. – 2-е изд., испр. и доп. – М.: Изд-во МПСИ, Воронеж: Модэк, 2004. – 424 с. 1

Интернет-ресурси

32. Science Direct. URL: <http://www.sciencedirect.com>.
33. Elsevier (платформа Science Direct). URL:<http://www.sciencedirect.com>.
34. Sage Publications. URL:<http://online.sagepub.com/>
35. Springer/Kluwer. URL:<http://www.springerlink.com>.
36. Tailor & Francis. URL:<http://www.informaworld.com>
37. Центр дитячої та підліткової нейропсихології - <http://neirocentr.com.ua>
38. <http://www.neuropsychologycentral.com/> 8. <http://www.neuropsychologyarena.com/>